

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1890, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 16 regeringsformen.

I en inom andra kammaren väckt motion, n:o 205, hafva herrar *V. Vahlin* och *P. Andersson* i Högkil föreslagit, att Riksdagen ville besluta följande förändrade lydelse af § 16 regeringsformen:

»Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen förderfva eller förderfva låta, till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan han lagligen förvunnen och dömd är, och ingen afhända eller afhända låta något gods, löst eller fast, utan ransaking och dom, i den ordning, Sveriges lag och laga stadgar föreskrifva; ingens fred i dess hus störa eller störa låta; ingen från ort till annan förvisa; ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda hvar och en vid en fri utöfning af sin religion, så vidt han derigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer. Konungen låte en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rätteligen hörer och lyder.

Ej må det förmenas svenske medborgare att sammankomma för öfverläggning i allmänt eller enskildt ärende. De föreskrifter, som erfordras till förekommande af missbruk af denna församlingsrätt, meddelas i lag, som stiftas af Konungen och Riksdagen gemensamt.»

Till stöd för den föreslagna grundlagsändringen hafva motionärerna hufvudsakligen anfört: »Bland svenska folkets dyrbaraste rättigheter är utan tvifvel församlingsrätten; men denna rättighet är icke hos oss, såsom i många andra länder, garanterad i grundlagen. Under det att regeringsformen tillförsäkrar svenska folket religionsfrihet, tryckfrihet och skydd till person och egendom mot magtmissbruk, innehåller nämnda grundlag ingenting om församlingsrätten. Då vår nu gällande strafflag stiftades, infördes ej heller deri något stadgande till betryggande af nämnda rättighet; den förutsattes, enligt hvad Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t om strafflagens antagande anförde, »såsom gifven». Emellertid har detta haft till följd, att församlingsrätten blifvit gång efter annan i administrativ väg inskränkt, nemligen dels genom ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, dels ytterligare genom kongl. kungörelsen den 10 december 1886 angående ändring i nämnda stadga.

Här är icke stället att ingå i bedömande af befogenheten af dessa stadganden; vi hafva endast velat fästa uppmärksamheten på dem för att derigenom visa det angelägna deri, att den ifrågavarande rättigheten kommer att åtnjuta grundlagens hägn. Att bestämmelser krävas för att vid offentliga sammankomster upprätthålla allmän ordning, är uppenbart; ingen kan mer än vi ogilla och beklaga de missbruk af församlingsrätten, som vid flera tillfällen egt rum; men dessa ordningsföreskrifter, hvilka medföra inskränkning i församlingsrätten, äro efter vårt förmenande af den vigt, att de icke böra bero af den administrativa regeringsmagten, utan beslutas af Konung och Riksdag gemensamt.»

Bland de i § 16 regeringsformen genom uttryckligt stadgande bekräftade allmänt medborgerliga rättigheterna finnes ej församlingsrätten upptagen. Detta oaktadt har det aldrig satts i fråga, att ej svenske medborgare egde att sammankomma för öfverläggning i allmänt eller enskildt ärende. Denna rätt har alltid ansetts såsom i sakens natur gifven, och denna uppfattning kom, såsom motionärerna erinrat, till ett synnerligen tydligt uttryck under förarbetena till den nu gällande strafflagen. Enligt det af Konungen framställda förslaget skulle kap. 10 § 14 strafflagen hafva erhållit följande lydelse: »Ej vare menighet å landet eller i stad förment att sammankomma till öfverläggning om mål eller ärende, som menigheten rör; ej heller må sådan sammankomst af offentlig myndighet

upplösas, så framt dervid ej företages något som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Om tid och ställe för sammankomsten, der den ej redan, genom lag eller särskildt stadgande, bestämd är, skall dock anmälan göras hos offentliga myndigheten i orten eller staden så långt förut, att den kan dervid tillstådes vara, om så nödigt finnes. Sker sammankomst utan sådan anmälan, vare den, som sammankomsten föranstaltade, förfallen till böter från och med tjugo till och med tvåhundra riksdaler.» — Rikets Ständer, som ansågo, att det sålunda föreslagna stadgandet skulle kunna föranleda den slutsats, att offentliga sammankomster af personer, som icke representerade en i judicielt-administrativt hänseende redan bildad kommun, skulle vara förbjudna, föreslogo i stället för samma paragraf en ny redaktion, som enligt hvad ständerna anförde i sin skrifvelse till Konungen angående förevarande fråga, »förutsätter samlingsfriheten såsom gifven». I öfverensstämmelse med hvad ständerna föreslagit erhöi berörda stadgande sin nuvarande lydelse.

Äfven om lagstiftaren emellertid ansett nödigt att i grundlagen uttryckligen garantera församlingsrätten och för den skull i § 16 regeringsformen upptagit densamma bland de öfriga derstädes berörda allmänt medborgerliga rättigheterna, skulle detta i och för sig ej hafva lagt något hinder i vägen för att församlingsfriheten kunnat blifva närmare bestämd genom föreskrifter, meddelade af Konungen på grund af den honom enligt § 89 regeringsformen tillkommande lagstiftningsmagt. Regeringsformens 16 §, som förutsätter att der omnämnda rättigheter kunna begränsas, meddelar nemligen ingen bestämmelse om, huru sådana begränsningar skola fastställas. Huruvida dessa kunna bestämmas af Konungen ensam eller äro underkastade Konungens och Riksdagens gemensamma beslutanderätt, detta beror på förhållanden, som ej beröras i denna §, hvilken alls icke afser att uppdraga någon gräns mellan Konungens och Riksdagens magt. För den skull kan ej heller saknaden i grundlagen af ett allmänt erkännande af församlingsfriheten i något som helst afseende betraktas såsom orsak till, att, enligt motionärernas förmenande, genom Konungens lagstiftning vissa inskränkningar i densammas utöfning blifvit gjorda.

Motionärerna föreslå emellertid, att i § 16 regeringsformen skall intagas ett uttryckligt stadgande derom, att de föreskrifter, som erfordras till förekommande af missbruk af församlingsrätten, skola meddelas i lag, som stiftas af Konungen och Riksdagen gemensamt. Derigenom skulle således beträffande församlingsfriheten i § 16 upptagas en bestämmelse, som, enligt hvad ofvan visats, innebure ett för paragrafen i öfrigt främmande reglerande af

Konungens och Riksdagens inbördes magtställning. Behovvet af en dylik grundlagsändring kan utskottet ej anse vara ådagalagdt. Motionärerna hafva icke på något sätt visat, att de af Konungen meddelade ordningsföreskrifter i förevarande ämne öfverskridit hvad som erfordras för upprätthållande af allmän ordning och för förekommande af församlingsfrihetens missbruk. Men äfven om hithörande stadganden i vissa afseenden skulle kräfva en ny lagstiftning, så är det genom ändring af dessa stadganden, rättelse bör åstadkommas, och en förändring i grundlagen för detta ändamål kan ej anses nödvändig.

Då således, enligt utskottets åsigt, ett bekräftande af församlingsfriheten genom intagande i § 16 regeringsformen af ett allmänt stadgande derom ej är behöfligt, vid det förhållande att församlingsfriheten hos oss äfven utan dylik bestämmelse anses för gifven, samt då utskottet håller före, att äfven om en förändrad lagstiftning skulle vara af nöden i fråga om förevarande ordningsföreskrifter, denna likväl ej påkallar den föreslagna förändringen i *grundlagen*, får utskottet hemställa,

att förevarande, af herrar Vahlin och Andersson väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1890.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Herrar *Månsson* och *Nilsson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, den förre i följd af annat honom af Riksdagen meddeladt uppdrag och den senare på grund af beviljad ledighet från riksdagsgöromålen.
